



## Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

19. svibnja 2022.\*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva (EU) 2016/343 – Članak 8. – Pravo sudjelovati na raspravi – Obavijest o raspravi – Nemogućnost pronalaženja optuženika unatoč razumnim naporima koje su uložila nadležna tijela – Mogućnost suđenja i osude u odsutnosti – Članak 9. – Pravo na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta”

U predmetu C-569/20,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska), odlukom od 27. listopada 2020., koju je Sud zaprimio 30. listopada 2020., u kaznenom postupku protiv

**IR,**

uz sudjelovanje:

**Specializirana prokuratura,**

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos (izvjestitelj), predsjednik vijeća, S. Rodin, J.- C. Bonichot, L. S. Rossi i O. Spineanu–Matei, suci,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani postupak,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Europsku komisiju, M. Wasmeier i I. Zaloguín, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 13. siječnja 2022.,

donosi sljedeću

\* Jezik postupka: bugarski

## Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 8. i 9. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.), članka 4.a Okvirne odluke Vijeća 2002/584/PUP od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.), kako je izmijenjena Okvirnom odlukom Vijeća 2009/299/PUP od 26. veljače 2009. (SL 2009., L 81, str. 24.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 16., str. 169.) (u daljnjem tekstu: Okvirna odluka 2002/584) i članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka koji je pokrenut protiv osobe IR u vezi s radnjama koja mogu činiti porezna kaznena djela kažnjiva kaznom oduzimanja slobode.

### Pravni okvir

#### *Pravo Unije*

- 3 Uvodne izjave 9., 10., 33., 35. do 39., 42., 43. i 47. Direktive 2016/343 navode:
  - „(9) Svrha je ove Direktive jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o određenim vidovima pretpostavke nedužnosti i pravu sudjelovati na raspravi.
  - (10) Utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o zaštiti postupovnih prava osumnjičenika ili optuženika, ova Direktiva nastoji ojačati međusobno povjerenje država članica u njihove sustave kaznenog pravosuđa [...]
  - [...]
  - (33) Pravo na pošteno suđenje jedno je od temeljnih načela demokratskog društva. Pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluje na raspravi temelji se na tom pravu te bi trebalo biti osigurano diljem [Europske] unije.
  - [...]
  - (35) Pravo osumnjičenika i optuženika da sudjeluju na raspravi nije apsolutno. U određenim bi se okolnostima osumnjičenik i optuženik trebali moći, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odreći tog prava.
  - (36) U određenim okolnostima trebalo bi biti moguće donijeti odluku o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika čak i ako dotična osoba ne sudjeluje na raspravi. To može biti slučaj ako se osumnjičenika ili optuženika pravovremeno obavijesti o raspravi i o posljedicama nedolaska, no ta se osoba svejedno ne pojavi. Obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o raspravi trebalo bi podrazumijevati da mu je osobno uručen sudski poziv ili da je na neki drugi način primio službene informacije o dogovorenom mjestu i vremenu rasprave na način koji mu je omogućio da bude upoznat s održavanjem rasprave.

Obavješćivanje osumnjičenika ili optuženika o posljedicama nedolaska bi se posebno trebalo tumačiti kao obavješćivanje te osobe da se odluka može donijeti ako se ona i ne pojavi na raspravi.

- (37) Također bi trebalo moći održati suđenje koje može završiti odlukom o krivnji ili nedužnosti, u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ako je ta osoba obaviještena o suđenju i ako je dala punomoć branitelju, kojeg je sama imenovala ili ga je imenovala država, da je zastupa na suđenju, a i koja je osumnjičenika ili optuženika zastupala.
- (38) Prilikom razmatranja je li način na koji se dostavljaju podaci dovoljan da se osigura da je osoba upoznata s održavanjem rasprave, posebna pozornost trebala bi se, ako je potrebno, posvetiti dužnoj pažnji koju su tijela javne vlasti uložila da obavijeste dotičnu osobu i dužnoj pažnji dotične osobe da primi informacije koje su joj upućene.
- (39) Kada države članice pružaju mogućnost održavanja rasprava u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali uvjeti za donošenje odluke u odsutnosti pojedinog osumnjičenika ili optuženika nisu ispunjeni jer osumnjičenik ili optuženik nije lociran unatoč uložnim razumnim naporima, primjerice zato što je u bijegu, donošenje odluke u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika ipak bi trebalo biti moguće, kao i izvršenje te odluke. U tom bi slučaju države članice trebale osigurati da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo. [...]

[...]

- (42) Države članice trebale bi osigurati da se pri provedbi ove Direktive, a posebno u pogledu prava osobe da sudjeluje na raspravi i prava na obnovu postupka, u obzir uzmu posebne potrebe ranjivih osoba. U skladu s Preporukom Komisije od 27. studenoga 2013. o postupovnim jamstvima za ranjive osobe osumnjičene ili optužene u kaznenom postupku [(SL 2013., C 378, str. 8.)], ranjivi osumnjičenici ili optuženici trebalo bi smatrati da znači svi osumnjičenici ili optuženici koji nisu sposobni razumjeti kazneni postupak ili u njemu učinkovito sudjelovati zbog svoje dobi, psihičkog ili fizičkog stanja ili bilo kakva oblika invaliditeta.
- (43) Djeca su ranjiva i trebalo bi im dati poseban stupanj zaštite. Stoga bi se u kontekstu nekih prava predviđenih ovom Direktivom trebala utvrditi posebna postupovna jamstva.

[...]

- (47) Ovom se Direktivom podržavaju temeljna prava i načela koja su priznata Poveljom i [Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950. (EKLJP)], uključujući zabranu mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja, pravo na slobodu i sigurnost, poštovanje privatnog i obiteljskog života, pravo na integritet osobe, prava djeteta, integraciju osoba s invaliditetom, pravo na učinkovito pravno sredstvo i pravo na pošteno suđenje, pretpostavku nedužnosti i pravo na obranu. U obzir bi prije svega trebalo uzeti članak 6. [UEU-a] u skladu s kojim Unija priznaje prava, slobode i načela određena Poveljom te u skladu s kojim temeljna prava, kako su zajamčena [EKLJP-om], i kako proizlaze iz ustavnih tradicija zajedničkih državama članicama, čine opća načela prava Unije.”

4 Članak 1. te direktive, naslovljen „Predmet”, određuje:

„Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička minimalna pravila koja se odnose na:

- (a) određene vidove pretpostavke nedužnosti u kaznenim postupcima;
- (b) pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku.”

5 U članku 8. te direktive, naslovljenom „Pravo sudjelovati na raspravi”, određuje se:

„1. Države članice osiguravaju da osumnjičenci i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih.

2. Države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti pod uvjetom da:

- (a) osumnjičenik ili optuženik pravovremeno je obaviješten o raspravi i o posljedicama neopravdanog nedolaska; ili
- (b) osumnjičenika ili optuženika koji je obaviješten o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osumnjičenik ili optuženik sam imenovao ili ga je imenovala država.

3. Odluka koja je donesena u skladu sa stavkom 2. može se izvršiti protiv dotičnog osumnjičenika ili optuženika.

4. Kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz stavka 2. ovog članka jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih napora, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke. U tom slučaju države članice osiguravaju da u trenutku kada se osumnjičenci ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.

[...]”

6 Članak 9. direktive, naslovljen „Pravo na obnovu postupka” glasi:

„Države članice osiguravaju da osumnjičenci ili optuženici koji nisu sudjelovali na raspravi u kaznenom postupku koji se vodio protiv njih i u slučaju da nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. imaju pravo na obnovu postupka ili drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta, uključujući ispitivanje novih dokaza, što bi moglo dovesti do ukidanja prvotne odluke. U tom pogledu države članice jamče da dotični osumnjičenci i optuženici imaju pravo biti nazočni i sudjelovati na raspravi u skladu s postupcima predviđenima nacionalnim pravom te ostvariti svoja prava na obranu.”

### ***Bugarsko pravo***

- 7 Članak 55. stavak 1. Nakazatelno-procesualnog kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: NPK) glasi:
- „[...] Optuženik ima sljedeća prava: [...] sudjelovati u kaznenom postupku [...]”
- 8 Člankom 94. stavcima 1. i 3. NPK-a određuje se:
- „1. Sudjelovanje zastupnika u kaznenom postupku obvezno je ako:
- [...]
8. o predmetu se raspravlja u odsutnosti optuženika;
- [...]
3. Ako je intervencija zastupnika obvezna, nadležno tijelo kao zastupnika imenuje odvjetnika.”
- 9 U skladu s člankom 247.b stavkom 1. NPK-a, u njegovoj verziji koja se primjenjivala u vrijeme podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku:
- „[...] „Dostavom optužnice optuženik je obaviješten o datumu održavanja pripremnog ročišta [...], svojem pravu da bude prisutan, s odvjetnikom po vlastitu izboru i o mogućnosti da mu se dodijeli odvjetnik po službenoj dužnosti u slučajevima propisanim člankom 94. stavkom 1. te o činjenici da se o predmetu može raspraviti i odlučiti u njegovoj odsutnosti, u skladu s člankom 269.”
- 10 Člankom 269. NPK-a predviđa se:
- „1. Ako je optuženik optužen za teško kazneno djelo, njegova prisutnost na suđenju je obavezna.
- [...]
3. Pod uvjetom da to ne sprečava utvrđenje objektivne istine, predmet se može ispitati u odsutnosti optuženika ako:
- (1) optuženik se ne nalazi na adresi koju je naveo ili je promijenio adresu a da o tome nije obavijestio nadležno tijelo;
- (2) mjesto njegova boravišta u Bugarskoj nije poznato i nije utvrđeno nakon temeljite istrage;
- [...]”
- 11 U skladu s člankom 423. stavkom 1. NPK-a, u njegovoj verziji koja se primjenjivala u vrijeme podnošenja zahtjeva za prethodnu odluku:
- „[...] U roku od šest mjeseci od dana saznanja za konačnu kaznenu osudu ili stvarnog izručenja, od strane druge zemlje, u Republiku Bugarsku osoba osuđena u odsutnosti može zahtijevati ponovno pokretanje kaznenog postupka pozivajući se na svoju odsutnost tijekom kaznenog postupka. Zahtjev se prihvaća osim ako je, s jedne strane, osuđenik pobjegao nakon obavještanja o točkama optužnice

u prethodnom postupku, s učinkom da se ne može provesti postupak na temelju članka 247.b stavka 1. ili, s druge strane, ako je osuđenik izostao s rasprave bez opravdanog razloga.”

12 Članak 425. stavak 1. točka 1. NPK-a glasi:

„Ako smatra da je zahtjev za ponovno pokretanje postupka osnovan, sud može poništiti osuđujuću presudu [...] i vratiti predmet na ponovno ispitivanje, pri čemu navodi u kojoj fazi treba započeti ponovno ispitivanje predmeta.”

### **Glavni postupak i prethodna pitanja**

- 13 Specializirana prokuratura (Specijalizirano državno odvjetništvo, Bugarska) pokrenula je kazneni progon protiv osobe IR, koja je optužena da je sudjelovala u zločinačkoj organizaciji radi počinjenja poreznih kaznenih djela kažnjivih kaznom oduzimanja slobode.
- 14 Prvotno je optužnica osobno dostavljena osobi IR.
- 15 Nakon te dostave osoba IR navela je adresu na kojoj je se može pronaći. Međutim, na navedenoj adresi nije pronađena prilikom otvaranja sudske faze kaznenog postupka, konkretno prilikom pokušaja suda koji je uputio zahtjev, Specializiran nakazatelen sada (Specijalizirani kazneni sud), da joj uruči poziv na raspravu. Taj je sud imenovao odvjetnika po službenoj dužnosti koji, međutim, nije stupio u kontakt s osobom IR.
- 16 Budući da je optužnica koja je bila dostavljena osobi IR sadržavala nepravilnost, proglašena je ništavom te je slijedom toga postupak okončan. Zatim je podignuta nova optužnica i postupak je ponovno pokrenut. I tom se prilikom tražilo osobu IR, među ostalim i preko članova njezine obitelji, bivših poslodavaca i operatera mobilne telefonije, no nije ju bilo moguće locirati.
- 17 Iz toga je sud koji je uputio zahtjev zaključio da je osoba IR pobjegla. Taj sud smatra da se, u tim okolnostima, u predmetu može presuditi u odsutnosti osobe IR. Ipak se pita je li takva situacija obuhvaćena člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343 ili pak slučajem iz članka 8. stavka 4. te direktive. Smatra da je važno da se to pitanje riješi, s obzirom na to da je kazneni sud koji donosi odluku u odsutnosti stranke dužan navesti koja je vrsta postupka u odsutnosti vođena, kako bi osoba bila pravilno obaviještena o postupovnim jamstvima, osobito u pogledu pravnih sredstava kojima raspolaže u skladu s Direktivom 2016/343 kojom je, u biti, obuhvaćen postupak o kojemu je riječ.
- 18 Navodi, međutim, da postoji dvosmislenost u pogledu postupovnih jamstava kojima optuženik mora raspolagati u situaciji kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku, u kojoj je ta osoba pobjegla nakon što je obaviještena o prvoj optužnici i prije početka sudske faze kaznenog postupka. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev navodi da se ne može isključiti mogućnost da se osobu IR pronađe i uhiti na državnom području druge države članice te preda bugarskim tijelima na temelju europskog uhidbenog naloga. Stoga smatra da je potrebno tumačenje ne samo Direktive 2016/343, nego i Okvirne odluke 2002/584.

19 U tim je okolnostima Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 8. stavak 2. točku (b), u vezi s uvodnim izjavama 36. do 39. Direktive [2016/343], i članak 4.a stavak 1. točku (b) [Okvirne odluke 2002/584], u vezi s njezinim uvodnim izjavama 7. do 10. [Okvirne odluke 2009/299], tumačiti na način da se odnose na slučaj u kojem je optuženik obaviješten o prvotnoj verziji optužbe podnesene protiv njega, ali ga se potom zbog njegova bijega objektivno ne može obavijestiti o raspravi, pa ga brani odvjetnik imenovan po službenoj dužnosti s kojim ne održava nikakav kontakt?

2. U slučaju niječnog odgovora:

Je li u skladu s člankom 9. Direktive [2016/343], u vezi s njezinim člankom 8. stavkom 4. drugom rečenicom, i s člankom 4.a stavkom 3. [Okvirne odluke 2002/584], u vezi s njezinim člankom 4.a stavkom 1. točkom (d), nacionalna odredba (članak 423. stavci 1. i 5. [NPK-a]), na temelju koje nije predviđeno pravno sredstvo protiv istražnih radnji izvršenih u odsutnosti i protiv presude donesene u odsutnosti ako je optuženik, nakon što je obaviješten o prvotnoj verziji optužnice, pobjegao te stoga nije mogao biti obaviješten ni o datumu ni mjestu rasprave kao ni o posljedicama svojeg nedolaska?

3. Ako je odgovor niječan:

Ima li članak 9. Direktive [2016/343], u vezi s člankom 47. Povelje, izravan učinak?”

## O prethodnim pitanjima

### *Dopuštenost*

20 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, pitanja o tumačenju prava Unije koja postavi nacionalni sud unutar zakonodavnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti. Odbijanje Suda da odluči o prethodnom pitanju koje je uputio nacionalni sud moguće je samo u slučaju kad je očito da zahtijevano tumačenje pravila Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, kad je problem hipotetske naravi ili kad Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima koji su mu potrebni da bi pružio koristan odgovor na postavljena pitanja (presuda od 25. studenoga 2021., Finanzamt Österreich (Obiteljska naknada za stručnjaka za razvojnu pomoć), C-372/20, EU:C:2021:962, t. 54. i navedena sudska praksa).

21 Međutim, kao što je to u točki 26. svojeg mišljenja istaknuo nezavisni odvjetnik, glavni se postupak, ni najprije ni kao podredno, ne odnosi na pitanje valjanosti ili izvršenja europskog uhidbenog naloga. Iako je točno da je taj sud naglasio da se ne može isključiti mogućnost da se osobu IR u budućnosti pronađe i uhiti na državnom području druge države članice te preda bugarskim tijelima na temelju takvog naloga, iz elemenata spisa dostavljenog Sudu očito proizlazi da u kaznenom postupku koji je doveo do predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku nije riječ o takvoj situaciji.

22 Stoga je činjenično stanje na koje upućuje sud koji je uputio zahtjev u tom dijelu hipotetske prirode.

- 23 Iz toga slijedi da je zahtjev za prethodnu odluku nedopušten u dijelu u kojem se odnosi na tumačenje Okvirne odluke 2002/584.

### *Meritum*

- 24 Svojim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članke 8. i 9. Direktive 2016/343 tumačiti na način da se protiv optuženika kojeg nadležna nacionalna tijela, unatoč ulaganju razumnih napora, ne mogu locirati i kojemu, zbog toga, ta tijela nisu mogla dostaviti informacije o postupku protiv njega, može voditi postupak i da ga se, ako do toga dođe, može osuditi u odsutnosti a da on pritom nema mogućnost da se, nakon što bude obaviješten o toj osudi, izravno pozove na pravo koje mu daje ta direktiva odnosno da ishodi ponovno pokretanje postupka ili pristup istovrijednom pravnom sredstvu kojim se omogućuje da se, u njegovoj prisutnosti, iznova utvrđuje meritum predmeta.
- 25 U tom pogledu najprije valja istaknuti da je predmet Direktive 2016/343, u skladu s njezinim člankom 1., utvrđenje zajedničkih minimalnih pravila koja se odnose na određene elemente kaznenog postupka, među kojima je i „pravo sudjelovati na raspravi”. Kao što je to izričito potvrđeno uvodnom izjavom 33. te direktive, to je pravo sastavni dio temeljnog prava na pošteno suđenje.
- 26 Člankom 8. stavkom 1. navedene direktive nalaže se državama članicama da osiguravaju da se navedeno pravo poštuje. Međutim, u skladu s člancima 2. i 4. tog članka, države članice mogu, pod određenim uvjetima, predvidjeti održavanje suđenja u odsutnosti.
- 27 U tom se kontekstu člankom 9. Direktive 2016/343 navodi da države članice moraju osigurati da, kada se takav postupak vodi, iako nisu ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive, osoba ima pravo „na obnovu postupka ili drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta [...] što bi moglo dovesti do ukidanja prvotne odluke (u daljnjem tekstu: pravo na obnovu postupka). Kao što je to pobliže određeno člankom 8. stavkom 4. navedene direktive, u tom je slučaju važno da osoba bude upoznata s pravom na obnovu postupka i s mogućnosti osporavanja odluke donesene u odsutnosti u trenutku kada se obavješćuje o toj odluci.
- 28 Budući da se člankom 8. stavkom 4. i člankom 9. Direktive 2016/343 bezuvjetno i dovoljno precizno određuje područje primjene i doseg prava na obnovu postupka, za te se odredbe treba smatrati da imaju izravan učinak. Prema tome, svatko tko ima pravo na obnovu postupka može se pozivati na to pravo protiv dotične države članice pred nacionalnim sudovima ako je ta država članica propustila tu direktivu prenijeti u nacionalni pravni poredak u određenim rokovima ili ako ju je pogrešno prenijela (vidjeti u tom smislu presudu od 25. srpnja 2018., Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, t. 98. i 99.).
- 29 Kao što to, osim toga, nedvosmisleno proizlazi iz navedenih odredaba, to je pravo rezervirano za osobe kojima se sudi u odsutnosti iako nisu ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive.
- 30 Prema tome, kada su ispunjeni uvjeti iz navedenog članka 8. stavka 2., u postupku koji se vodi u odsutnosti može se donijeti odluka koja se, u skladu s onim što predviđa stavak 3. tog članka, može izvršiti, a da pritom država članica o kojoj je riječ nije obvezna predvidjeti pravo na obnovu postupka.
- 31 Iz toga proizlazi da se osobu osuđenu u odsutnosti može lišiti prava na obnovu postupka samo ako su ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343, čiji sadržaj valja pobliže odrediti.



- 32 U skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom tumačenja odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo tekst te odredbe nego i kontekst u kojem se nalazi te ciljeve propisa kojeg je ona dio (vidjeti u tom smislu presude od 17. studenoga 1983., Merck, 292/82, EU:C:1983:335, t. 12. i od 28. siječnja 2021., Specializirana prokuratura (Obavijest o pravima), C-649/19, EU:C:2021:75, t. 42.). U tu svrhu osobito valja uzeti u obzir uvodne izjave dotičnog akta Unije, s obzirom na to da one čine važne interpretativne elemente kojima se može pojasniti volja autora tog akta (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2019., Puppinck i dr./Komisija, C-418/18 P, EU:C:2019:1113, t. 75.).
- 33 Kad je riječ o tekstu članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343, treba istaknuti da iz njega proizlazi da poštovanje uvjeta predviđenih tom odredbom podrazumijeva ili da je osoba pravodobno obaviještena o raspravi i o posljedicama neopravdanog nedolaska, ili da je samo obaviještena o raspravi kada je, osim toga, zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osoba sama imenovala ili ga je imenovala država.
- 34 Kao što je to u točki 34. svojeg mišljenja istaknuo nezavisni odvjetnik, mogućnost, koja je člankom 8. stavcima 2. i 3. Direktive 2016/343 dana državama članicama, da, ako su ispunjeni uvjeti predviđeni u stavku 2. tog članka 8., provedu suđenje u odsutnosti i izvrše odluku a da pritom ne predvide pravo na obnovu postupka, temelji se na pretpostavci da se, u situaciji na koju se odnosi taj stavak 2., propisno obaviještena osoba dobrovoljno i nedvosmisleno odrekla prava sudjelovati na raspravi.
- 35 To je potkrijepljeno uvodnom izjavom 35. te direktive, kojom se navodi da se dotična osoba može, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odreći tog prava. Tom se uvodnom izjavom, koja omogućava razumijevanje konteksta uvjetâ iz članka 8. stavka 2. navedene direktive, pojašnjava da, iako je točno da pravo sudjelovati na raspravi nije apsolutnog karaktera, mogućnost suđenja u odsutnosti, pri čemu nije potrebno da se nakon toga po zahtjevu osobe organizira novi postupak, ipak ostaje ograničena na situacije u kojima se ta osoba dobrovoljno i nedvosmisleno odrekla prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv nje.
- 36 Kad je riječ o teleološkom tumačenju članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343, valja primijetiti da pretpostavka prikazana u točki 34. ove presude jamči poštovanje svrhe te direktive koja se, kao što je to navedeno u njezinim uvodnim izjavama 9. i 10., sastoji od jačanja prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku ojačavanjem međusobnog povjerenja država članica u njihove sustave kaznenog pravosuđa.
- 37 S obzirom na tu svrhu, odredbe navedene direktive koje se odnose na pravo sudjelovati na raspravi i na pravo na obnovu postupka moraju se tumačiti na način da osiguravaju poštovanje prava na obranu, istodobno sprečavajući da osoba koja se, iako obaviještena o raspravi, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odrekla prava sudjelovati na raspravi može, nakon osude u odsutnosti, zahtijevati održavanje nove rasprave i na taj način zlouporabom ometati djelotvornost kaznenog postupka i dobro sudovanje.
- 38 S obzirom na te tekstualne, kontekstualne i teleološke elemente u nastavku treba pojasniti pod kojim je uvjetima suđenje u odsutnosti obuhvaćeno jednom od situacija iz članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343, odnosno situacijom u kojoj se osoba izrijeком ili prešutno, ali jasno, odrekla izvršavanja svojeg prava sudjelovati na raspravi, zbog činjenice da se na njoj nije pojavila, iako valja smatrati da je „pravovremeno [...] obaviješten[a] o raspravi” i usto je ili zastupa opunomoćeni branitelj ili je obaviještena o posljedicama neopravdanog nedolaska.

- 39 Kad je riječ o obavijesti o održavanju rasprave, iz uvodne izjave 36. Direktive 2016/343 proizlazi da je volja zakonodavca Unije bila da se smatra da je osoba bila propisno obaviještena ako joj je pravodobno „osobno uručen sudski poziv” ili „je na neki drugi način primi[la] službene informacije o dogovorenom mjestu i vremenu rasprave na način koji [joj] je omogućio da bude upoznat[a] s [njezinim] održavanjem”.
- 40 Iz te uvodne izjave proizlazi i da se, prema mišljenju tog zakonodavca, obavješćivanje dotične osobe o posljedicama nedolaska tumači kao pravodobno obavješćivanje te osobe o činjenici da „se odluka može donijeti ako se [osoba] i ne pojavi na raspravi”.
- 41 Posljedično, dužnost je nacionalnog suda koji treba ispitati jesu li ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343 da provjeri je li službeni dokument – u kojem se nedvosmisleno navode mjesto i vrijeme rasprave i, u slučaju izostanka zastupanja po opunomoćenom branitelju, posljedice eventualnog nedolaska – bio upućen osobi.
- 42 Osim toga, na tom je sudu da provjeri je li taj dokument bio pravodobno dostavljen, odnosno dovoljno dugo prije dogovorenog vremena rasprave, tako da se osobi omogući da, ako odluči sudjelovati na raspravi, na odgovarajući način pripremi svoju obranu.
- 43 Navedeni sud može svoje provjere u tu svrhu temeljiti na načinima pozivanja na raspravu predviđenima nacionalnim pravom. U tom pogledu treba podsjetiti na to da je jedini cilj Direktive 2016/343 utvrditi zajednička minimalna pravila te da se njome stoga ne provodi sveobuhvatno usklađivanje kaznenog postupka (vidjeti u tom smislu osobito presude od 28. studenoga 2019., Specializirana prokuratura, C-653/19 PPU, EU:C:2019:1024, t. 28. i od 13. veljače 2020., Specializirana prokuratura (Rasprava u odsutnosti optuženika), C-688/18, EU:C:2020:94, t. 30.). Međutim, takvim načinima predviđenima nacionalnim pravom ne smije se dovesti u pitanje svrha te direktive koja se sastoji u tome da se osigura pravičnost postupka i, stoga, omogući osobi da sudjeluje na raspravi, što podrazumijeva mogućnost pripremanja svoje obrane (vidjeti po analogiji presudu od 23. studenoga 2021., IS (Nezakonitost rješenja o upućivanju zahtjeva), C-564/19, EU:C:2021:949, t. 128.).
- 44 Ako dotična osoba nije primila službeni dokument iz točke 41. ove presude, protiv te osobe može se ipak, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 39. Direktive 2016/343, u odsutnosti donijeti izvršna odluka
- 45 Međutim, kao što se to, uostalom, navodi u toj uvodnoj izjavi, pravo na obnovu postupka, u smislu članka 9. te direktive, treba priznati navedenoj osobi ako nisu ispunjeni uvjeti predviđeni u članku 8. stavku 2. navedene direktive.
- 46 Posljedično, optuženici koji su pobjegli obuhvaćeni su slučajem predviđenim u članku 8. stavku 4. Direktive 2016/343 ako uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive nisu ispunjeni.
- 47 Stoga se toj direktivi protive nacionalni propisi kojima se otklanja pravo na obnovu postupka samo zbog toga što je dotična osoba pobjegla i što je tijela vlasti nisu uspjela locirati.
- 48 Tek kad iz preciznih i objektivnih indicija proizlazi da dotična osoba – iako je bila službeno obaviještena da je optužena da je počinila kazneno djelo i, stoga, znala da će se protiv nje provesti postupak – namjerno postupa na način da izbjegne službeno zaprimiti informacije u vezi s vremenom i mjestom rasprave, za tu se osobu – pod uvjetom, međutim, poštovanja posebnih potreba ranjivih osoba na koje se odnose uvodne izjave 42. i 43. Direktive 2016/343 – može

smatrati da je obaviještena o raspravi i da se dobrovoljno i nedvosmisleno odrekla izvršavanja svojeg prava da na njoj sudjeluje. Stoga je situacija takve osobe koja je dobila dostatne informacije da bi znala da će se protiv nje provesti postupak te koja je, namjernim postupanjima i s ciljem izbjegavanja suđenja, spriječila tijela vlasti da je službeno i pravodobno obavijeste o održavanju rasprave posredstvom dokumenta iz točke 41. ove presude, obuhvaćena slučajem predviđenim u članku 8. stavku 2. te direktive.

- 49 Postojanje takvih preciznih i objektivnih indicija može se, na primjer, utvrditi kada je navedena osoba svjesno prijavila pogrešnu adresu nadležnim nacionalnim tijelima u kaznenim stvarima ili se više ne nalazi na adresi koju je prijavila.
- 50 Prethodno navedeno tumačenje članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343 potkrijepljeno je uvodnom izjavom 38. te direktive, u skladu s kojom, kako bi se utvrdilo je li način na koji se dostavljaju podaci dovoljan da se osigura da je osoba upoznata s održavanjem rasprave, posebnu pozornost treba, s jedne strane, posvetiti dužnoj pažnji koju su tijela javne vlasti uložila da obavijeste osobu i, s druge strane, dužnoj pažnji osobe da primi navedene informacije.
- 51 Tim se tumačenjem poštuje, osim toga, pravo na pošteno suđenje, na koje se odnosi uvodna izjava 47. Direktive 2016/343 i kako je ono navedeno u članku 47. drugom i trećem stavku te u članku 48. Povelje, koji – kao što se to pojašnjava u Objašnjenjima koja se odnose na Povelju Europske unije o temeljnim pravima (SL 2007., C 303, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 7., str. 120.) – odgovaraju članku 6. EKLJP-a (vidjeti u tom smislu presudu od 13. veljače 2020., Specializirana prokuratura (Rasprava u odsutnosti optuženika), C-688/18, EU:C:2020:94, t. 34. i 35.).
- 52 Naime, kao što to proizlazi iz sudske prakse Europskog suda za ljudska prava, ni tekst ni duh članka 6. EKLJP-a ne sprečavaju osobu da se svojevoljno, izričito ili prešutno, odrekne jamstava na pravično suđenje. Odricanje od prava na sudjelovanje na raspravi mora biti nedvojbeno utvrđeno i popraćeno minimumom jamstava koja odgovaraju njegovoj važnosti. Osim toga, ono ne smije biti prepreka nijednom važnom javnom interesu (ESLJP, 1. ožujka 2006., Sejdovic protiv Italije, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, t. 86., i ESLJP, 13. ožujka 2018., Vilches Coronado i drugi protiv Španjolske, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, t. 36.).
- 53 Iz te sudske prakse osobito proizlazi da je takvo odricanje moguće utvrditi kada se dokaže da je optuženik obaviješten da se protiv njega vodi kazneni postupak, da je upoznat s prirodom i razlogom optužbi te ne namjerava sudjelovati na suđenju ili želi izbjeći kazneni progon (vidjeti osobito ESLJP, 1. ožujka 2006., Sejdovic protiv Italije, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, t. 99. i ESLJP, 23. svibnja 2006., Kounov protiv Bugarske, CE:ECHR:2006:0523JUD002437902, t. 48.). Takva se namjera osobito može utvrditi kada se, zbog promjene adrese koju optuženik nije prijavio nadležnim tijelima, nije mogao dostaviti sudski poziv. U takvom se slučaju osoba ne može pozivati na pravo na obnovu postupka (vidjeti u tom smislu ESLJP, 26. siječnja 2017., Lena Atanasova protiv Bugarske, CE:ECHR:2017:0126JUD005200907, t. 52.).
- 54 U ovom slučaju, na sudu koji je uputio zahtjev je da – s obzirom na tumačenje članka 8. stavka 2. Direktive 2016/343 koje proizlazi iz prethodnih razmatranja, a kako bi se utvrdilo treba li osoba IR imati pravo na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta – ispita je li ona bila pravodobno obaviještena o raspravi i, u slučaju da je nije zastupao opunomoćeni branitelj, o posljedicama neopravdanog nedolaska te je li se, izrijeком ili prešutno, ali jasno, odrekla prava sudjelovanja na raspravi.

- 55 U tom pogledu treba pojasniti da bi ispitivanje situacije o kojoj je riječ u glavnom postupku moglo biti obuhvaćeno slučajem predviđenim u članku 8. stavku 2. točki (a) te direktive.
- 56 Naime, iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da odvjetnik koji je po službenoj dužnosti dodijeljen osobi IR ni u jednom trenutku nije bio u kontaktu s njom, a ni ona se nije očitovala o imenovanju tog odvjetnika. U tim bi se okolnostima moglo smatrati da osoba IR nije „opunomoćila” tog odvjetnika u smislu članka 8. stavka 2. točke (b) Direktive 2016/343, što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri s obzirom na uvjete predviđene nacionalnim pravom. Kao što to proizlazi iz njezine uvodne izjave 37., da bi postojala „punomoć” u smislu te direktive, potrebno je da sama osoba odvjetniku, u konkretnom slučaju onom koji joj je dodijeljen po službenoj dužnosti, povjeri ovlast da je zastupa.
- 57 Naposljetku, treba istaknuti da iz elemenata spisa dostavljenog Sudu proizlazi da je prvotna optužnica, dostavljena osobi IR, poništena. Nova optužnica, na kojoj se temelji trenutačno suđenje u odsutnosti, nije bila osobno dostavljena jer je osoba IR na unaprijed neodređeno vremensko razdoblje napustila mjesto na kojem je prijavila adresu nakon obavijesti o prvotnoj optužnici i koju je navela kao onu na kojoj je se može pronaći, a da o tome nije obavijestila nadležna tijela.
- 58 U zahtjevu za prethodnu odluku pobliže se ne određuje odgovaraju li priroda i razlog optužbe protiv osobe IR, kako su prikazane u novoj optužnici, uključujući dio koji se odnosi na pravnu kvalifikaciju činjenica koje se stavljaju na teret, onima prikazanim u prvotnoj optužnici. U tom se zahtjevu ne pojašnjava ni je li potreba za obavješćivanjem o novoj optužnici postojala samo zato što je prvotna optužnica sadržavala formalni nedostatak. Ako sud koji je uputio zahtjev utvrdi da sadržaj nove optužnice odgovara prvotnoj optužnici i da je ta nova optužnica, iako se osobi IR nije mogla izvršiti osobna dostava, poslana i dostavljena na adresu koju je osoba prijavila istražnim tijelima nakon zaprimanja prvotne optužnice, takve bi okolnosti mogle činiti precizne i objektivne indicije koje omogućavaju da se smatra da je osoba IR – s obzirom na to da je, u skladu s Direktivom 2012/13/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. svibnja 2012. o pravu na informiranje u kaznenom postupku (SL 2012., L 142, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 15., str. 48.), bila obaviještena o prirodi i razlozima optužbi kojima je se tereti i, prema tome, o tome da će se protiv nje provesti postupak – time što je, u namjeri da izbjegne suđenje, napustila adresu koju je prijavila tijelima vlasti, potonje spriječila u tome da je službeno obavijeste o tom suđenju. Međutim, na sudu koji je uputio zahtjev je da obavi sve provjere u tom pogledu s obzirom na sve okolnosti glavnog predmeta.
- 59 Iz svih prethodnih razmatranja proizlazi da na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da članke 8. i 9. Direktive 2016/343 treba tumačiti na način da se protiv optuženika kojeg nadležna nacionalna tijela, unatoč ulaganju razumnih nпора, ne mogu locirati i kojemu, zbog toga, ta tijela nisu mogla dostaviti informacije o postupku protiv njega, može voditi postupak i da ga se, ako do toga dođe, može osuditi u odsutnosti, ali da on, u tom slučaju, načelno mora imati mogućnost da se, nakon što bude obaviješten o toj osudi, izravno pozove na pravo koje mu daje ta direktiva odnosno da ishodi ponovno pokretanje postupka ili pristup istovrijednom pravnom sredstvu kojim se omogućuje da se, u njegovoj prisutnosti, iznova utvrđuje meritum predmeta. To se pravo, međutim, navedenoj osobi može uskratiti ako iz preciznih i objektivnih indicija proizlazi da je dobila dostatne informacije da bi znala da će se protiv nje provesti postupak te je, namjernim postupcima i s ciljem izbjegavanja suđenja, spriječila tijela vlasti u tome da je službeno obavijeste o tom suđenju.

## Troškovi

- 60 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

**Članke 8. i 9. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku treba tumačiti na način da se protiv optuženika kojeg nadležna nacionalna tijela, unatoč ulaganju razumnih napora, ne mogu locirati i kojemu, zbog toga, ta tijela nisu mogla dostaviti informacije o postupku protiv njega, može voditi postupak i da ga se, ako do toga dođe, može osuditi u odsutnosti, ali on, u tom slučaju, načelno mora imati mogućnost da se, nakon što bude obaviješten o toj osudi, izravno pozove na pravo koje mu daje ta direktiva odnosno da ishodi ponovno pokretanje postupka ili pristup istovrijednom pravnom sredstvu kojim se omogućuje da se, u njegovoj prisutnosti, iznova utvrđuje meritum predmeta. To se pravo, međutim, navedenoj osobi može uskratiti ako iz preciznih i objektivnih indicija proizlazi da je dobila dostatne informacije da bi znala da će se protiv nje provesti postupak te je, namjernim postupcima i s ciljem izbjegavanja suđenja, spriječila tijela vlasti u tome da je službeno obavijeste o tom suđenju.**

Potpisi